

Georg Kühlewind Alapítvány

Huszonötödik hírlevél

Alapítványunk 25. hírlevelében folytatjuk az *Utak és kapuk* című irodalmi műsor közzétételét. Az itt következő versek és prózai alkotások előtt áttekinthetik a műsor teljes eddigi felépítését.

Fenyő Ervin

I. Bevezető köszöntés

1. Jorge Borges: Paracelsus rózsája
2. Pilinszky János: Jelenések
3. Pilinszky János: Akopokrif
4. Pilinszky János: Impromptu
5. Franz Kafka: Közösség

II. Összekötő szöveg

6. Franz Kafka: Éjszaka
7. Franz Kafka: Útrakelés
8. Franz Kafka: A próba
9. Karel Capek: A glória
10. Franz Kafka: Add föl!

III. Összekötő szöveg

11. Franz Kafka: A császár üzenete
12. Nádas Péter: Út
13. Franz Kafka: A törvény kapujában

[Itt a műsorban szünetet tartottunk.]

IV. Összekötő szöveg

14. Weöres Sándor: Harmadik szimfónia

*

III. Összekötő szöveg

A világ a maga készségében, múltszerűségében az ember teremtő jelenléte nélkül mozdíthatatlan, számítható, halott. Megváltoztatni csupán a tanuskodó emberi jelenlét képes. Az elinduláshoz semmiféle külső kapaszkodó nem segít. Indulás – kezdet. Mindig most. És újra és újra.

11. Franz Kafka

A császár üzenete

A császár – azt beszélik – küldött neked, küldött a magányos, számalmas alattvalónak, a császári nap elől a messzi távolba menekülő törpe árnyéknak, éppen neked a halálos ágyából egy üzenetet. A hírnököt letérdepeltette ágya mellé, s fülébe súgta; annyira fontos volt a számára ez az üzenet, hogy a hírnökkel újra elmondhatja a saját fülébe. Fejbólintással hagyta helyben a mondottak pontosságát. És halálának valamennyi odasereglett nézője előtt - az összes hátsó falat lerombolták, és a fel-le ingó feljárati lépcsőkön ott állnak körben a birodalom nagyjai -, valamennyiük előtt bocsátotta útjára a hírnököt. A hírnök azonnal útra kelt; erőteljes, fáradhatatlan férfi, előbb egyik, majd másik előrenyújtott karjával tör utat a tömegben; ha ellenállásba ütközik, a mellére mutat, hol a nap jele ragyog; oly gyorsan tör előre, mint rajta kívül senki; a tömeg azonban nagy; végeláthatatlan messzeségbe terjed. Ha szabad mező tárulna elébe, hogy röpülne; és minden bizonnyal nemsokára már hallanád öklének csodálatos dörömbölését az ajtódon. Ehelyett azonban mily hasztalanul fáradozik, még most is csak a legbelső palota épületein vergődik keresztül; sohasem fog áthatolni rajtuk; de ha ez sikerülne is neki, semmit sem nyerne; meg kellene vívnia harcát a lépcsőkön; de ha ez sikerülne is neki, semmit sem nyerne; át kellene jutnia az udvarokon és az udvarok után a második, körbezáruló palotán; és újabb udvarok és újra palota; így menne tovább, évezredekén át; és ha végre kimentana a legutolsó kapun - de ez soha, soha meg nem történhet -, csak a székváros tárulna elébe, a világ közepe, tele a város szemetének dombjaival. Senki sem jut itt keresztül, hát még egy halott üzenetével. Te azonban ott ülsz ablakodban, és megálmodod, mikor eljön az este.

Gáli József fordítása

12. Nádas Péter

Út

Ha valaki befordul egy egy téli éjjel a Rákóczi útról a Klauzál utcába, és nem találkozik senkivel, megáll és megy, és mindenütt sötétek az ablakok, és kiér a Klauzál téri piacra, ahol fél kettő és kettő között most olyan kihaltak a standok, és bizonyos érzelmeit elfeledve, más érzelmeit a nyelve hegyén egyensúlyozva vagy a torkán ízlelgetve átvág a Dob utcának azon a rövid szakaszán, amelyen a Klauzál térről elérhet a Kertész utcába, majd felnéz a Fészek Klub kivilágított ablakaira – mielőtt befordulna –, de folyamatosan halad előre, és nem bámulja meg a sarki Ápisz-bolt kirakatát; aki tehát így cselekszik, annak föltétlenül észre kell vennie, hogy a Kertész utcában összehasonlíthatatlanul több gépkocsi parkol, mint a Klauzál utcában, bár jobbára öreg autók, s szinte valamennyi piszkos; ám ez sem lehet zavaró tényező, mert ha valaki – természetesen saját igényeihez igazodva – követi példámat, és éjjel

fél kettő és kettő között a Rákóczi utról a Klauzál utcán, majd a Dob utcán keresztül a Kertész utcában folytatja érzelmes sétáját, s ha nem megy lassan, de sietnie sem kell, akkor biztos lehet benne, hogy körülbelül nyolc perc múlva a Zeneakadémia sötét épületével szemben a Kertész utca és a Majakovszij utca kereszteződéséhez ér.

13. Franz Kafka

A törvény kapujában

A Törvény kapujában őr áll. Ehhez az őrhöz eljő messze földről egy férfi, s bebocsátást kér a Törvény hajlékába. De a kapuőr azt mondja, hogy most nem engedheti be. A férfi gondolkodik, s aztán megkérdezi, hogy hát akkor később beléphet-e majd. – Meglehet – mondja az őr –, de most nem. – Mivel a Törvény kapuja nyitva áll, mind mindig, a férfi lehajol, hogy belessen a kapun. Amikor az őr ezt észreveszi, nevet, és azt mondja: – Ha annyira csábít, kísérelj meg, eredj be a tilalmam ellenére. De jegyzed meg: én hatalmas vagyok. S nem vagyok más, csak a legkisebb kapuőr. Ám teremről teremre örök állnak, egyik hatalmasabb a másiknál. Én magam sem bírom elviselni már a harmadik őr látványát sem. – Ilyen nehézségekre nem számított a messziről jött férfi, hisz a Törvénynek, gondolja, mindig és mindenki számára elérhetőnek kell lennie, de amikor most jobban megnézi a szörmebundás kapuőrt, nagy sasorrát, hosszú, gyér, fekete tatár szakállát, mégis úgy dönt, hogy inkább vár, míg engedélyt nem kap a belépésre. Az őr leülteti egy zsámolyra, oldalt a kapu mellé. Ott ül napokig, évekig. Sok mindent megpróbál, hogy bebocsássák, s kifárasztja az őrt könyörgésével. A kapuőr gyakran kisebb kihallgatásokon vallatja, szülőföldjéről és sok egyébéről kérdegeti, ám ezek részvétlen kérdések, mint a nagyurak kérdései, és a végén újra és újra azt mondja neki, hogy még nem engedheti be. A férfi, aki útjára sok mindennel felszerelte magát, arra költi mindenét, a legértékesebb holmiját is, hogy megvesztegesse a kapuőrt. Az ugyan mindet elfogad, de közben azt mondja: – Csak azért fogadom el, hogy azt ne hidd: valamit elmulasztottál. – A sok-sok év során a férfi szinte szakadatlanul figyel az őrt. Megfeledkezik a többi őrről, s úgy érzi, csak ez az első őr akadályozza meg belépését a Törvény hajlékába. Az első években hangosan átkozza a szerencsétlen véletlent, később, ahogy öregszik, már csak magában dünnyög. Gyerekessé válik, s mivel éveken át tanulmányozta a kapuőrt, s már szörmegallérja bolháit is ismeri, még a bolháknak is könyörög, hogy segítsenek rajta, bírják jobb belátásra az őrt. Végül meggyengül a szeme világa, s nem tudja, valóban sötétedik-e körülötte, vagy csak a szeme káprázik. Ám egyszerre fényt lát a sötétben, kiolthatatlan fény árad a Törvény kapujából. Most már nem sokáig él. Halála előtt kérdéssé sűrűsödnek agyában az itt töltött egész idő tapasztalatai; ezt a kérdést eddig még sosem tette fel a kapuőrnek. Int neki, mert merevedő teste már fölegyenesedni sem tud. Az őrnek mélyen le kell hajolnia hozzá, mert a nagyságkülönbség nagyon megváltozott a férfi kárára. – Mit akarsz még most is megtudni? – kérdezi a kapuőr. – Telhetetlen vagy. – Mindenki a Törvényre törekszik – mondja a férfi –, mi az oka, hogy e sok-sok év alatt senki sem kért rajtam kívül bebocsátást? – Az őr látja, hogy a férfi már a végét járja, s hogy

elhaló hallását még elérje a szó, üvöltve mondja: – Itt nem mehetett be senki más, mert ezt a bejáratot csak neked szánták. Most megyek és becsukom.

Szabó Ede fordítása

[szünet]

IV. Összekötő szöveg

A külső aranykorból nem táplálkozhatunk, az ajándék; de csírája az emberbe költözött. A *Jelenések* szavával: az Elsők – az első teremtés – elmúltak¹; elmúltak fájdalommal és visszavágyással. Visszanézni nem lehet, nem tanácsos. Székely Magda így mondja:

Jaj annak, aki visszanéz,
telek, nyarak telnek hiába,
csak a fehér hamu pihéz
Szodomára és Gomorára.²

Nem az aranykorból táplálkozunk, de mégis... mégis, mégis fáradozni kell... a bizonyosság hamuja bennünk... Nincs olyan helyzet, nyomor, elnyomatás, amelyben az emberi „küzdj és bízva bízzál” – egyformán fontos mindkettő – csodája föl ne tudna virágozni. Szerb Antalnak talán nincs egészen igaza abban, hogy a „mindennek ellenére” és a „mindennek ellenében” föltámadni-tudás speciális magyar képesség, de a magyar sors komor negatívumai különös hangsúlyt adnak neki.

14. Weöres Sándor

*Harmadik szimfónia*³

I.

Madárka sír, madárka örül,
míg piros gerendái közül
néz a hatalmas –

Küldd néki töretlen álmodat,
míg magad vagy a vadász, meg a vad,
nem szűnhet kerge futásod.
Győznöd se lehet, veszned se szabad:
a hályogos sűrűség alatt
vermed hasztalan ásod.

¹ *János jelenésekről* 21,1; Ezután láték új eget és új földet, mert az első ég és az első föld elmúlt vala; és a tenger többé nem vala. (Károli Gáspár fordítása)

² Székely Magda: *Sóbálvány (A testen túl – Régi és új versek)*; s Magyar Írószövetség és a Belvárosi Könyvkiadó kiadása; Budapest, 1996)

³ A vers Weöres Sándor 1956-ban, a Szépirodalmi Könyvkiadónál megjelent *A hallgatás tornya* című kötetében még *Háromrészes ének* címen jelent meg, később kapta a *Harmadik szimfónia* címet. A költő az első megjelenéshez képest kisebb változtatásokat hajtott végre a vers szövegén, melyet az *Egybegyűjtött írások I-II.* (Magvető Könyvkiadó, 1970) alapján közlünk.

Kinyílik a táj,
lehunyódik a táj –
az üresség öntözi szélét!
A rét, a liget
itt mind a tied,
de nem lelhetsz soha békét.

Az élettelen avar is röpül.
Ne hidd, hogy a rögben alhass.
Madárka sír, madárka örül,
néz a hatalmas.

A mult se pihen:
új percek méreg-csöppjeiben
elomolva őrzi részét.
A holt vadlúd, bár tolla se lebben,
röpül a zúgó szárnyu seregben
s röptében üli fészket.

A jövő nem vár, előre arat:
a most ömlő sugarak
a holnapi gyermek
rózsás bőréről csiripelnek.

Ne kérd a veremtől jussodat.
Te vagy a vadász és te vagy a vad
s távol, a hatalmas: az is te magad.
Ő odafönn
merev csillámu közöny,
és sorsba burkolt lénye ideleenn
rengés, mely sohasem pihen,
s a két arc: az Igaz és a Van
összefordul mámorosan,
mint a Nap meg a tenger
nézi egymást ragyogó szerelemmel.

Küldd néki töretlen álmodat!
mert szived éber-álma,
mint légen a pára,
átlódul a pályán
s fönn sajog a menny hajnal-koronáján.

Madárka sír, madárka örül,
míg piros gerendái közül
néz a hatalmas –

Kereplőként úzöd körbe magad,
rab vagy, de keserved álma szabad
s igazad az álmom, a röpkem!
A szikla, ha rávésed jajodat,
többé nem szikla: élő te-magad
s föllibben a fellegekbe!

Kinyílik a táj,
lehunyódik a táj –
az üresség öntözi szélét!
Sugarak izzó füzére alatt
meglelheted százszor sirodát,
mégsem lelhetsz soha békét.

Az élettelen avar is röpkem.
Ne hidd, hogy a rögben alhass.
Szél körme kapar a sír körül,
és vallat a fény, a hatalmas.

Te vagy a vadász és te vagy a vad
s a pálya is, minden te magad
– madárka sír, madárka örül –
piros gerendák közül kidagadva
tág szemmel nézel magadra.

II.

Rikolt a páva veled,
tipeg az éjbe veled,
elveszti nyúlt vonalát
a futórózsa veled,

odafönn villámló kútnál
remegő gyöngy közt aludtál –
kikkel egy-éjbe jutottál,
mindannyival oda futnál.

Rikolt a páva veled –
rád-kúszó rózsza remeg,
a mező nyers illata
nedves csókjára pereg.

Sír a liliom,
a sáska is –
hogyha lehetne,
szánna is.

Csak a könny csorog
a szirmon, a fán –
ki merne sírni
igazán?

Ki merne súgni neked
arról, hogy mi lett veled?
melyik ég rejti helyed?
őrzi-e gyöngyeidet?

Ki égét elhagyta, lássa:
habos örvény a lakása,
fedelének éj az ácsa,
sötétség a kalapácsa.

Tipeg a páva veled,
remeg a rózsza veled,
fáradtan rád-hajlanak,
megosztják alvó-helyed.

Itt minden örömben
bogárka vész,
s a fájdalom mélye
tisztá méz.
Hét szín mozog itt
és hang-özön:
egyetlen, arany csend
volt odafönn.

Szinek közt gyúl a szemed,
hangok közt zsong a füled –
kivánsz-e búcsúzni, mondd,
vagy itt lenni jobb a helyed?

Odafönn villámló kútnál
remegő gyöngy közt aludtál –
remegő gyöngy közt a kútnál
tán már aludni se tudnál.

Hegyekkel játszik az út,
a tücsök dobja pereg,
rád-kúszó rózsza remeg.
Rikolt a páva veled –

III.

Tűzhabos, bársonyos tereken át
keresem szárnyának pille-porát.
Ormokon,
kő-fokon
kutatom fátyla nyomát.

Lehelletét
szél verte szét,
lángja kormát vas-pohárban
őrzi a sötét.

Jégszirmos hegyeken át,
csatakos völgyeken át
kérelem, keresem:
ápolná kegyesen
sápadt kis mécsesem fénysugarát.

Ide se lát!
Ide se lát!
Alszik és álmában épít
ablaktalan tükör-palotát!

Hasztalan üldözöm zajban, csendben,
nem érem el soha: itt van bennem,
vad futásommal ő űzi magát,
mécsesem fénye az ő kicsi foglya,
vézna, ijedt fény, mégis beragyogja
a végtelen tükör-palotát.

Rögökön, fellegen, kék vidéken
siető léptemmel el nem érem:
szivemben szövöget
napokat, éjeket,
a kinti sokszínű szőnyeget
benn szövi mind,
bennem szőtt szőnyegen
odakinn keresem,
míg ezer mintája szüntelen
körbe kering.

De néha meglátom
– igaz-e vagy álom –
mikor a kerek táj télbe hajolt
s a jeges réteken
minden csak sírverem
s lenn fekszem, földdé vált fekete holt.
Homályos tereken,
idegen egeken
sebzetten bukdos a légen által
és rekedt, szüntelen víjjogással
lezuhan a jég alá!
lezuhan a jég alá!
A mélység föllazul,
villogó gyöngy-habot ont
és megint elsimul,
és minden fekete, holt.

Lehelletét
szél verte szét,
lángja kormát vas-pohárban
őrzi a sötét.

Jég alatt, nem-múló percemen át
őrizem simuló pille-porát.
S a fényben szüntelen
szaladó éveken
tű-fokon
csókolom
ujja nyomát.